

פרק ז: שואלים כדי לבחור – מנסחים שאלות שתסייענה לנו לבחור בין חלופות שונות

מבוא

פרק זה מעבד ומיישם את הנלמד בפרקים קודמים (שאלות צרות ורחבות, עמומות ובהירות, פתוחות וסגורות ושאלות חסכוניות), כשהדגש הוא על מצב חדש: ניסוח שאלות שיועילו לבחירת דבר כלשהו מתוך מבחר דברים בעלי איכויות דומות. במצב זה עולה גם החשיבות של **מידת כנותו העצמית*** של השואל – עד כמה הוא באמת מעוניין לקבל מידע ולשקול את החלטותיו בהתאם. אנו נוטים לעתים לשאול כי נראה לנו שאם זה חשוב לאחרים אז זה חשוב גם לנו.

על כל אחד להיות מודע לכנות צרכיו ולנסח את שאלותיו בהתאם.

מבנה כללי ללימוד הפרק

התחל:

- * בחר נושא/תחום אחד שמעניין אותך באמת.
- * כתוב אילו דברים מאוד משמעותיים לגביך בנושא זה, וחבר שאלה אודות כל אחד מהדברים החשובים לך באמת.
- * במליאה, דונו האם יש הבדל בין אופן הניסוח של שאלות על נושא שהוא באמת חשוב ומעניין לגביכם – לבין שאלות בנושאים שהם פחות מעניינים וחשובים לכם (שאילה על נושאים לא

---

* "בתהליך שבו רוכשים התלמידים את מיומנות שאילת השאלות יש לייחד מקום לשאלה האישית. זו השאלה המעסיקה, באמת, את התלמיד, שאלה הנוגעת לו אישית. העלאת השאלות האישיות מעבירה את מעורבות הלומד בנושא שנבחר (ובלמידה בכלל), מעלה את ההנעה שלו ומעמיקה את משמעות הנלמד לגביו." (מתוך: עליה קולא, רות שקל. **נושא אישי** עמ' 28 (חוברת מתוך ערכה). רכס, הוצאה לאור פרויקטים חינוכיים בע"מ, 1992).

מעניינים נעשית יותר בדרך של חיקוי. שאלות אחרות אולי תהיינה יותר מקוריות ומגוונות ותהליך החשיבה הוא אותנטי.)

המשך:

פרק זה כולל פעילות כיתתית אחת אשר במסגרתה מתנסים התלמידים בניסוח שאלות שנראות להם חיוניות לצורך בחירת חוג ספורט. פעילות זו היא חלק משאלות המכוונות לצרכים מעשיים: לשם קבלת החלטות, פתרון בעיות, בחירה, תכנון ועוד. הצורך מכתוב את השאלה וטיב השאלה נבחן לאור מידת סיפוק הצורך.

בחרנו בחוגי ספורט משום שזהו נושא המעניין חלק גדול מהנוער ולפיכך קל יותר לנסח אודותיו שאלות. לא הצגנו מגוון של חוגים של כמו דרמה, צורפות ועוד, על-מנת להעמיד את הבחירה על אותו מישור (אנו לא מתלבטים בין גלידה לבין זוג מכנסיים).

* בצע הכנה לפעילות המופיעה במבנית לתלמיד בעמ' 61.

תוכל לשנות את נושא הפעילות לפי שיקול דעתך תוך שימור המבנה הכללי של בחירה בעזרת שאלות.

1. בחירת חוג ספורט/תנועה - פעילות כיתתית*

מטרות:

1. התנסות בניסוח שאלות לצורך דליית מידע המיועד לסייע בבחירה
2. תרגול צמצום מספר השאלות האפשרי לצורך התמקדות בשאלות "טובות" להקשר (כנות, חסכוניות אך ממוקדות ובהירות)
3. העלאת המודעות לחשיבות השאלות הכנות כחלק מאקט הבחירה
4. תרגול מאפיינים של שאלות שנלמדו עד כה.

---

* מידע אודות חוגי הספורט שייפורטו להלן, ניתן לקבל במכון ברנקו וייס, רח' הנטקה 40, ירושלים 96782. החוגים הם: קונג פו, התעמלות בנות, מחול אירובי, התעמלות פלדנקרייט, קרטה.

הכנה קודמת:

תלמידים המשתתפים בחוג מסוים ומעוניינים "למכור" חוג זה גם לתלמידים אחרים – יבררו אצל מנחי החוגים פרטים נוספים על החוג ויכינו עצמם לשאלות של תלמידים בנושא. כמורכן יכתבו על בריסטול בגדול את שם החוג (דרושים בין 6-10 חוגים).

חומרים:

10 אסימונים לכל משתתף (או כמה זוגות מספריים וקלף בריסטול לכל משתתף, כדי לגזור ממנו אסימונים).
טבלת רישום שאלות ותשובות לבחירת חוג – במבנית לתלמיד.

מבנה הפעילות:

- א. המשתתפים מקבלים רשימה של חוגי ספורט ותנועה (3 דקות)
- ב. דירוג החוגים לפי נטייה קודמת (דירוג מ⁰-5) (3 דקות)
- ג. חלוקת אסימונים לכל משתתף והצבת מפרסמי החוגים בפינות עם שילוט על החוג (5 דקות)
- ד. תכנון שאלות עליידי המשתתפים כשחבריהם – מפרסמי החוגים – מכינים עצמם לשאלות התלמידים על החוג שהם מייצגים (15 דקות)
- ה. קנייה של תשובות תמורת אסימונים ממפרסמי החוגים. מפרסמי החוגים רושמים את השאלות ומסמנים את סוגי הביקושים ומציינים שאלות לא בהירות (15 דקות)
- ו. דירוג שאלות בטבלה ובחירת החוג, דרך הערכת התשובות (10 דקות)
- ז. דיווח על בחירה וניקוד חחר של השאלות לשם בדיקת כנות עצמית (5 דקות)
- ח. דיון על התהליך ועל מאפייני השאלות "הטובות" בהקשר הנוכחי (יתרת הזמן).

מערך מפורט:

- א. בקש מהתלמידים שהסכימו להציג את חוגיהם להכריז את שמות החוגים; יש לרשום את שמות החוגים על הלוח.
- ב. בקש מכל משתתף לדרג את החוגים הרשומים לפניו על רצף של 0-5; כאשר 0 – מראה שאין לו כל ידע קודם או משיכה קודמת לחוג, ו-5 מראה שהוא נוטה ביותר ללכת לחוג זה, אפילו לפני שקיבל עליו מידע מפורט.
- ג. חלק לכל משתתף 10 אסימונים – כשלרשותו עומדות 10 שאלות שאותן הוא מתכוון לשאול את מפרסמי החוגים. בקש מספקי מידע על החוגים למקם עצמם בשולי הכיתה, ולהציב על השולחנות שלהם שלטים עם שמות החוגים.

- ד. על מפרסמי החוגים לרשום לעצמם שאלות ותשובות על החוג ולהכין עצמם לשאלות התלמידים. על התלמידים האחרים למקד את השאלות ב-2 חוגים או יותר לצורך בחירה סופית באחד מהחוגים.
- הנחה אותם לרשום שאלות בשלושה מהתחומים הבאים: שאלות העוסקות במהות החוג; שאלות העוסקות במסגרת ובתנאים של החוג; ושאלות המבטאות את היחס שלהם כלפי התנאים של החוג (למשל: עד כמה חשוב לי מי מנחה את החוג ומה גישתו?).
- השאלות לבדיקה עצמית אינן עולות אסימונים אך הן מסייעות להכוונת הבחירה. המשתתפים יכולים לתכנן מראש את כל השאלות או לרשום כמה שאלות, לקנות תשובות ולתכנן את המשך שאלותיהם בהתאם.
- ה. כל משתתף פונה אל אחד ממפרסמי החוגים, לפי החוג הרשום על שולחנו ומציג לו שאלה. המפרסם רושם את השאלה, משיב תשובה וגובה אסימון תמורתה. אם השאלה לא הייתה בהירה - מפרסם החוג רושם אותה ומנסה להשיב מה שהבין - לשואל אין זכות לשאלה חוזרת חינם.
- אם התשובה אינה ידועה למפרסם, זכאי השואל לשאלה נוספת על אותו חוג או על חוג אחר אין לדב מידע על שאלות רחבות מדי כגון: "מה ההבדל בין חוג זה לחוגים אחרים?" יש לדייק בתשובה ולענות רק על השאלה שנשאלה; לדוגמה - מי המדריך? יוסי. כשכל שאר השאלות המעניינות על אופיו ועל אופי ההדרכה לא יודעו לשואל.
- המשתתף רושם בטבלה שבמבנית לתלמיד את השאלות ואת התשובות שקיבל עליהן.
- ו. הבוחר מדרג בטבלה את השאלות לכל חוג מ' 1-5 לפי מידת חשיבותן לגביו; מעיין בתשובות ובדירוג חשיבותן ואז בוחר בחוג הנראה לו.
- ז. הבוחרים מדווחים על בחירת החוגים. עתה כל משתתף מניח דף על הטור האחרון בטבלה, כך שלא ייראה הדירוג הקודם ומבצע דרוג חדש (מ' 1 עד 5) של חשיבות השאלות לגביו. עתה הוא משווה בין הדירוג הקודם לבין הדירוג החדש. אם יש פער - סימן שהדירוג אינו חד-משמעי לגביו. בזמן זה מפרסמי החוגים מנסחים לעצמם שאלות רחבות שיחסכו שאלות צרות.
- ח. עורכים דיון על התהליך, ומנתחים את השאלות שרשמו מפרסמי החוגים לפי המאפיינים הבאים:

קישור ויישום

- * **חטכוניות:** מאחר ובפני הילדים ניצב אילוץ לחסוך שאלות לצורך סינון השאלות החשובות בלבד, אין לשאול שאלות מיותרות. ניתן לחסוך שאלות בכמה דרכים:
- לבקש מידע על גורם כלשהו שקיומו בחוג יגרום לויתור על החוג (כגון - "אם יש אלימות אני לא הולך").
  - ולחילופין - לודא באמצעות שאלתי שהדבר שבו אני מעוניין אכן קיים בחוג, כי בהיעדרו אין לי עניין בחוג זה (למשל - "אם אין בחוג בניס ובנות יחד, איני הולך אליו").
  - לשאול שאלות בסדר הנכון - כפי שכבר צוין בפעילות קודמת, לדוגמה: השאלה "כמה בניס וכמה בנות יש בחוג קיימי", עשויה לחסוך את השאלה "האם יש בחוג גם בניס וגם בנות?".
  - לשאול **שאלות רחבות** - כגון: "מהו ההרכב החברתי? במקום: "אילו גילאים משתתפים בחוג?".
- * **בהירות הניסוח** - יש לבקש ממפרסמי החוגים שיקריאו את השאלות שניסוחן לא היה ברור, כדי לשפרן במהלך הדיון הכיתתי, תוך התייחסות למקור אי־הבהירות.
- סוג אחר של שאילה שבא לידי ביטוי בתרגיל עם מפרסמי החוגים הנו "שאילה לאחור". לצורך איתור המידע המהווה תשובה לשאלה מסוימת מתייחס המשיב למידע שיש לו כאל תשובה לשאלה. פעילות זו מודגשת אם הוא הכין לתרגיל מידע בכתב ומחפש בין שורותיו מה עונה על שאלת חברו.

- * **כנות** - מד הכנות בתרגיל הוא הניקוד החוזר של ערך השאלות; אם יש פער בערך השאלות - הדבר מעיד על חוסר דאות לגבי חיוניות השאלה. אם התלמידים אכן הקדישו מחשבה לסוג המידע המעניין אותם לגבי החוג, סביר כי כנותם בתרגיל תהיה גבוהה יותר ואולי אף מידת שביעות־רצונם מהבחירה תהיה גבוהה.

בתחילת ההפעלה התלמידים התבקשו לתת ערך לחוג על סמך דעה קודמת; ברר אם חל שינוי בעמדותיהם כלפי החוג לאור הפעילות.

שינוי ישקף, ככל הנראה, את השפעת המידע החדש על ההערכות הקודמות.

התרגיל מתייחס לדליית מידע על-ידי שאלות, מעין סימולציה לחיים שבהם צריך לעתים לשאול שאלות ומי שאינו שואל אינו יודע וכך מרכיב חשוב בהחלטה נעלם מעיניו. השאלה דומה לפנס שאנו מציבים כדי למצוא את המפתח. סוג המפתח שנמצא תלוי במיקום אלומת אור הפנס.

סיים:

- * בקש מכל תלמיד לרשום על דף את שמו ואת שם הנושא המעניין אותו.
- * הורה לתלמידים להפוך את הדפים ולרשום בצד השני שתי שאלות המעניינות אותם בנושא שבחרו.
- * על כל תלמיד להפוך את הדף שלו, כך שהשאלות לא יראו על-ידיהשכן, ויעביר את הדף לשכנו.
- התלמיד השכן ירשום שתי שאלות המתייחסות לנושא הרשום בראש העמוד אותן הוא רוצה לברר. בנוסף לכך התלמיד יציין איזה נושא מעניין אותו.
- * כל תלמיד יקבל חזרה את הדף שלו ויעיין בשאלות שהוא כתב לעומת אלו שחברו כתב.
- * דונו במליאה - האם התשובות על השאלות שכתב החבר על הנושא שבחר תלמיד אחר יכולות אכן לספק מידע **שבאמת** חשוב לתלמיד, בעל העניין עצמו?